

Fitxa per la Nules-pèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Luciano Oya
Data de naixement	15 d'agost de 1940
Títol	<i>Luciano Oya, una vida treballant per a Nules i per a la festa de Sant Xotxim</i>
Categories	Treball, Sant Xotxim
Data i lloc de l'entrevista	Dimecres 29 de juny de 2016, casa de l'entrevistat
Equip entrevistador	Heterotopia CEAP (Cyrille Larpenteur i Nelo Vilar)
Link	https://www.youtube.com/watch?v=6oCUwRwQTK

Resum

Amb Luciano Oya (1940) ens vam trobar el dimecres 29 de juny de 2016, era la primera persona que vam entrevistar per a la Nulespèdia. Amb la major generositat ens va parlar de com va arribar son pare a Nules en la Guerra Civil, amb la Creu Roja, i després es va convertir en policia local. Sa mare va morir prompte i té sis germans d'una segona mare. El principal vincle afectiu de la seua vida, però, és amb la seua dona.

Luciano no va anar a escola, de menut pasturava animals i feia altres faenes. De més majoret se'n va anar a l'obra, fins que el va llogar l'Ajuntament de Nules per a tot tipus de faenes de manteniment. Durant 32 anys va anar encadenant contractes sense arribar mai a ser fixe. És un dels caps visibles de la festa de Sant Xotxim, on ha fet tot tipus de faenes: venedor de loteria avantatjat, promotor de barreres, pilons i clots de l'embolada... Ens conta els detalls de la festa i ens parla de la Fira.

Luciano treballà també amb l'historiador i cronista local, Vicent Felip Sempere, en les excavacions del Benicató, en la neteja de ferramenta per al Museu d'Història de Nules.

Parla dels Germans Burguete, virtuosos ferrers i del seu amor al barri.

El nom de Luciano Oya es troba en dos barreres, com a homenatge a la seua dedicació al barri i a la festa.

Ens conta també els canvis que ha hagut al barri, de les zones de recent construcció, de què hi havia abans i dels recents moviments de població de la vila a la zona residencial.

Transcripció

Ara tinc 75 anys, el día 15 d'agost ne faré 76 anys.

Va nàixer en Nules...

De Nules, de Nules. En l'altre bàrrio però nascut en Nules.

I els seus pares què feien?

Mon pare va vindre quan la guerra, va vindre vestit de la Creu Roja, coses de la Creu Roja, i va vindre ací i és quan es va quedar de policia local del poble. I ma mare, pues de Nules. Nulera, nulera, nulera.

Per això es va quedar...

I se va ajuntar en ma mare i se va casar i vaig nàixer jo assoles. I de l'altra mare que tinc, que és germana de ma mare, ne són... que són els bessons i altres que t'he dit ja de Moncofa, ne són sis. Sis germans són, de pare. I jo set. Però jo tinc la part de ma mare i ells tenen la part de sa mare. Jo pues... les mares mares, i els pares pares. I jo vull més a la que tinc ahí dins que a tot lo del món. Ella és la que més vull. A ella, la meua dona, la que més vull en esta vida. No vull a ningú més, perquè a ella [a sa mare] no he pogut parlar-li, no li puc parlar ni res perquè ella és morta, ha faltat, i els nostres [inintel·ligible] ja se l'han endut a l'altre món.

Pregunta.

Bueno, també és bonico tindre-la a mà [a la dona]...

Sí. Jo a ma mare l'he volguda a muntó, però a la que més vull en el món és la que tinc ahí dins, que està fent la seua faena.

Una sort.

És mare, germana... de tot. Perquè ella, tot lo que sé, lo poquet que sé, tot m'ho ha ensenyat ella.

Entonces, vostè diu que a escola va anar poquet.

Poquet, quasi no mai. Anava a pasturar animals, i... Quasi no he anat mai, fills.

Era molt habitual.

En aquell temps era molt diferent. Jo en el meu carro, en l'aqueta i el burret, a la pujà que va a la mar, eixa que va el tren per baix, a eixa pujava jo terra a 12 pessetes metro. A 12 pessetes metro, que... [risses]. I sempre me criava els animalets.

Pregunta, pregunta, que jo te contestaré tot lo que vulgues.

Vosté va començar en l'obra i després se'n va passar...

Jo anava en bous, en bous d'eixos que són mig braus...?

Sí.

I ne portava al millor 60 ó 70 animals. I jo anava a pasturar-ho tot, però me vaig ficar majoret i al ficar-me majoret vaig entrar a l'obra, una empresa de l'obra que se deia "les Valls". I vaig entrar pa ells i volien agarrar-me com a fill però no van voler que me n'anara pa fill, i vaig entrar a treballar a eixa empresa que era el Sant Pere, jo anava tot ple de claus. Però anava en tot en això i anava bé. Hasta que vaig entrar sent majoret i després vaig conèixer la dona que tinc, mos vam casar i ja vaig entrar a tongades, anava a mesos, a mesos, a mesos, a mesos anava jo en contract, i he estat 32 anys en l'ajuntament. Ja me va dir un alcalde... a mon pare li va dir, diu: "El teu fill treballarà molts anys en l'ajuntament, però no estarà mai fijo". I mira, 32 anys a contrats a contrats. I en el 89, portant una escala grandíssima, que era alta, mosatros portàvem l'escala dreta, anàvem a arreglar una farola i pel mig de la carretera, per dalt, passaven uns cables de la llum de l'ajuntament, d'almacens i coses d'eixes, i a un companyero li va tallar el braç i la cama, i a mi em va fotre un poquet ací [es senyala el colze esquerro], però, xiquet: dalt com si estigueren soldant, de tantes xispes que caïen. En el 89. Aixina que... i treballant pa l'ajuntament, no te cregues que no estava treballant. He anat a fer barreres. Molts anys a fer barreres. A lo que m'ha manat l'ajuntament.

Manteniment, no?

Jo de lo que m'han manat, tot. No m'he negat en la vida a res. I en les festes igual. No m'he negat mai a res. Mai m'he negat a una cosa, que sempre lo que he tingut il·lusions he fet. M'han dit a mi: "Luciano, ara farem açò... o farem allò?". Pues vale. Rifa: venent rifa, talonaris de rifa? Pues jo a vegades venia 24 fulles de papeletes de loteria meues i encara venia a les xiquetes i als companyeros. Jo venia a vegades... jo loteria, loteria nacional, no mai en la vida ningú m'ha pogut guanyar a vendre loteria per les cases i per tots els puestos. Ara, que tinc una dona que puc dir amb la cara ben alta que tinc una dona que jo a vegades ni me la mereisc. Mira si t'ho dic clar. Perquè és una dona molt bona persona i ha defès molt a l'auellet eixe d'ahí dalt [senyala al cel]. L'ha defès molt, molt. Molt l'ha defès.

Pregunta.

Bueno, vostè...

Ai, la mania de vostè! [risses].

Tu mos contaves antes que eres el que comença la festa [de Sant Xotxim] com se coneix ara, no?

A la festa de Sant Xotxim lo primer que fem és la presentació de la reina. Fem la presentació de la reina; mosatros, tota la comissió, si hi ha president d'honor anem a pel president d'honor i després a per la reina. I després tota la persona que anem de la comissió anem a buscar a l'alcalde. A l'ajuntament. I allí estan els concejals i l'alcalde i els arrepleguem p'anar a la presentació de la reina. A la presentació de la reina anem tots i allí estem tots dalt, la gent entra dins al saló, expliquen coses, pugen els rams les xiquetes, i si algú de la comissió té que pujar alguna cosa pues la puja, i si me toca pujar-la a mi pues la puge. Jo no me negue a res! [risses]. Si te negues a algo és pitjor. Jo no m'he negat mai en la vida... mai, eh? Lo que és l'ajuntament no m'he negat mai en la vida. I sempre he fet coses... i he fet coses que les tinc ahí dins [es colpeja el pit] i no sabran mai en la vida ningú, antes me n'aniria a l'altre món que jo diré les coses que tinc que descobrir. I a Semper [Vicent Felip Sempere, cronista de Nules] l'he volgut i el voldré tota la vida, igual com a son pare. Son pare Felip també, són molt bones

persones i jo a Semper l'aprècie molt molt molt molt, eh? No vos enganyeu que l'aprècie a muntó. Com si fórem més que germans. Ell és un xic que van vindre p'anar a buscar al Benicató, p'anar a buscar un xic que era del Paro... El nom no el diré. Va vindre del Paro i se'n va anar a buscar... "Bé, tu allà!", a una persona, i les xiquetes [les arqueòlogues] van dir: "A eixe no me l'envien que si no mos n'anem a casa". Diu: "Pues te n'enviaré a un altre". I me van enviar, i jo estava limpiant al carrer la Sang, que és a on està el d'això dels lligons, tot això. Això ho he limpiat tot jo, eh? Els lligons, xarugues, tot lo que hi ha allí dins del museo [el Museu d'Història de Nules] tot ho he limpiat jo. Tot. I hasta el pisso que és de rajola també l'he limpiat. Bàscules... tot, ho he limpiat jo tot, tot, tot. I he anat amb ell a buscar coses a les cases que li han dit. Jo darrere d'ell. I va anar aquella persona i va allà i diu: "Envie-me'n u", i justament m'envien a mi. "Ací, Luciano, vostè —com feia d'obrer— té que fer, la rajoleta que mos caiga, arreglar-la". I jo l'arreglava. Les rajoletes que hi haven les arreglava i tot això. I jo ho vaig passar molt a gust, molt a gust, molt a gust, que ella, la que està ahí, la meua dona, les ha volgut molt a les xiquetes també. Molt. La meua dona és que no volia dir-ho però és un tros de pa. No puc més ja, perquè si en dic, jo l'he apreciat... la vull a muntó. Moltíssim. I a Sempere l'aprècie molt.

Pregunta.

La festa dels bous mos deies que ha canviat molt: d'aquelles barreres primeres...

Ui, antes les barreres eren cabirons de quinze. Eren d'això, però les ficaven dobles. I van anar uns companyeros que eren de la comissió i alguns que no eren de la comissió, que van tirar a ajudar tots, i van dir: "Que no farem barreres?" en estos això, i vam anar a Hermanos Clemente de Vila-real i vam portar dos palets grans i tots: uns fent tacos, l'altre fent tornillos, l'altre clavant els tacos, i aixina-aixina vam fer 21 barrera.

Tot voluntari, per amor al barri.

Tot voluntari, tot. I després van dir: "Pues ara farem una altra cosa". Diu: "Sobren diners, ací. —Ui, sobren diners? —Que no farem una altra cosa?". Dic: "Què? —Trages". I vam fer... eren trages vells, ja eren a muntó vells i diu: "Pues trages nous", que són els que estan gastant ara. Trages nous. Després hem fet altres coses d'eixes, hem fet les barreres, vam dir... "Xa, que no farem un piló? —Bueno, pues fem-lo, el piló. —Ai, i qui el farà?". I dic: "Ui, no patiu, ja el farà jo, el piló", i jo soletes fer-me el clot, tot el clot -amb permís de l'alcalde i el concejal-. "Ah, pues fes-lo, fes-lo". I el vaig fer i és quan vaig anar i dic: "Pues ací és una cosa que podem fer..." i anàrem i estava l'home -que és el pare d'esta xica que ha passat ara-, diu: "Senyor Pepe, per què no parla amb els seus germans i mos baixa un piló d'esmolar, i els Hermanos Burguete mos faran tota la faena?". I ell: "Pues sí, està ben pensat això. Ale, a fer això", i vam agarrar i vaig fer el piló, vaig fer els braçalets que són els que aguanten el piló, ho vaig obrar tot obraet i dic: "Ara me falta una tapaora en el marc". I me'n vaig a Joaquín i a Eloy, dic "Per què no me feu -que ja han faltat... Per què no me feu una tapaora...". Diu: "Pues fem-la", i dic: "I feu-me anells també, que se necessiten anells també pa lligar les cordes dels bous". I diu: "Ui, vale, de acuerdo". Va i dic: "Escolte, tio Joaquín, faça'm una factueta i la comissió li pagarem lo que es deu". I diu: "Això pa què és, Luciano?". Dic: "Ai, pa què té que ser, senyo Joaquín? Vosté no veu que jo sóc el que pelee en coses d'estes? —Ai, pues sí. —Jo sóc el que pelee en coses d'eixes. —Si és p'al barrio de Sant Xotxim...". Va agarrar la factura, va i l'esgarra i diu: "Està tot pagat". Això són els Hermanos Burguete. Han deixat... Queden dos germans en vida i s'han portat molt bé. En el barrio de Sant Xotxim s'han portat molt bé. Molt bé. Després d'això vam fer el piló, un altre piló ací dalt, que era ací dalt l'altre bou, i vam fer també el

mateix. I sempre anant en idea, perquè allí baix hem anat en idea fent barreres i jo feia -al concejal-: "Xa, per què no me fas unes barreres?". I era Monferrer, un xic que li deien Vicente Monferrer, que era socialiste... Però és igual. I ell, me'n vaig al ferrer i me diu... me n'entre, perquè sempre tenia gust, era un escuadrinyaoret, perquè sempre escuadrinyava, i me veig a la barra de dalt de la *espota de ferro* [?], me veig tapat. I dic: "Ací tapat? El número... la barrera número 18 i tapat?". Jo ja no sabia... ja me s'havia doblat l'orelleta. I vaig, esquadriño i veig la "L" i la "O": "Luciano Oya". I és quan va anar i vaig dir als companyeros: "Ieh, eixa barrera va al meu nom i tinc l'homenatge", però ja m'havia dit el concejal que jo ja... que eixa barrera pa mi. Después: "Pues ara me'n falta un altra -diu- pa la banda de l'altra avenida". Dic: "Ara me falta el 19", i me van fer el 19. Ara he demanat una altra barrera pa ací darrere i pa la porta del *sou* [?], d'allí del... que entreu a Nules, que està això, i que està tot ple de d'això, allí he demanat la barrera, ara vorem si volen fer el favor de muntar-la. Ai, es té que pelear, que l'ajuntament mana i mana el poble. Però mosatros tenim que anar buscant coses.

Pregunta, si te fa falta algo més.

Des de l'any 40 el barri haurà canviat moltíssim.

Ui, des de l'any 40 cap ací ha canviat a muntó a muntó a muntó. S'han fet a muntó coses... Ui, a muntó coses, s'han fet. Lo que passa és que han fet també... Se feien sopars, se feia pa i porta, feien també... la carn del bou la guisaven i la feien al mig del carrer. Això l'ajuntament també ho ha fet, també ho fa. Però la gent del carrer fan el menjar, fan una cassolà grandíssima i ahí va tota la comissió i la comissió convida a qui vol. I al mateix moment paguen la fulla i els que paguen la fulla els donen... si volen anar a per la carn els donen tiquet, i si no volen anar a per la carn i volen sopar ahí pel jaleo pues tenen taula pa sopar i coses d'eixes. I después mosatros, después d'això, venim [a] l'hora d'obrir la fira, que és en dijous, anem tots a ca el president de festes, dames i tot anem ahí, i d'ahí mos n'anem directe a buscar el president d'honor si n'hi ha, i si no hi ha president d'honor pues el president de festes. Però si n'hi ha president d'honor anem a per ell, i anem después a per la reina. Ja eixim tota la comissió i anem a buscar l'alcaldia, pa obrir la fira. I la fira l'obri la nostra reina, la reina del barrio de Sant Xotxim. No l'obri ningú més que la reina del barrio de Sant Xotxim. L'obri, ella obri tota la fira, peguem la volta tot lo que és la... a on està la gent de la fira, que és l'altra punta de la Granja, que deien. I li donen una corona de llorer, i la deixen al llaurador [l'estàtua al final de l'avinguda de la Constitució], i d'allí cada u va a això i después mos n'anem al convit... Bueno, passen primer a l'ermita i es deixen un ram de flors, a l'ermita es deixen un ram de flors. I después pues ja anem al convit i coses d'eixes, ja està aixina i después ja vénen les hores de fer festes i coses d'eixes.

Pregunta.

Però quan tu eres xicotet tota esta banda d'ací no existiria encara.

No existia perquè açò eren tot finques. I això d'ahí de Consum, això era un rajolar. Això era una fàbrica de Rajoles. I tot açò d'ací tot era horts. Tot eren horts, no n'hi hava... Ací estes cases ja existien [parla de la banda de ponent del carrer Sant Bartomeu]. Estes ja existien. D'ahí cap allà... des de la casa esta del costat cap allà, açò tampoc existia. No existia res, tot eren finques i terra campa i tot això. I tot lo que és el Consum, cap allò tot eren clementins, satsumos, de tot.

Tarongers, clar. Açò era la mare...

Ai, era precís en aquell temps. En aquell temps era precís.

I açò s'ha omplit de gent de Nules o de gent que va vindre de fora...?

No, ací el que passa és una cosa: que gent que està en la vila i gent que ha estat en [el barri de] Sant Joan han volgut eixir-se'n d'allà, perquè al millor siga la xica o siga el xic han vingut a viure ací. Als xalets estos que han fet ací. Açò s'ha fet en poquet de temps. I si no haguera vingut l'assunt de la crisi açò estaria tot poblat ja. Ja estaria tot poblat. Però va vindre la crisi i ha vingut pa tots. Pa tots.